

1. september 2013

Udtalelse om udkast til Forslag om lov om ændring af folkeskolen m.v.

Vi vil knytte nogle overordnede betragtninger til det meget omfattende lovforslag.

Vi bemærker, at det anerkendes, at den danske folkeskole leverer en vældig god indsats i retning af at uddanne elever til at være aktive og konstruktive samfundsborgere med gode samarbejdsevner og sociale kompetencer. Samtidig anerkendes, at der er en god debatkultur på skolerne med et godt socialt klima.

Der peges så på, at det faglige niveau ikke er tilstrækkeligt højt i dansk og matematik, og at der er 15 – 17 % af eleverne, der forlader skolen uden tilstrækkelige kundskaber inden for disse fagområder. Der er desuden for mange elever, der henvises til specialundervisning.

Det må antages, at udspillet ikke mindst sigter på at løse disse problemstillinger, der jo især omhandler de ressourcetsvage elever. Samtidig antages det, at udspillet vil virke fremmende på ønsket om øget inklusion.

Det hævdes, at udspillet i vid udstrækning bygger på den bedst tilgængelige viden om, hvorledes der opnås gode resultater i skolen samtidig med, at trivsel og den alsidige udvikling tilgodeses.

Vores fokus vil tage udgangspunkt i, hvorvidt det er troværdigt at antage, at lovforslaget med de nævnte følgetiltag kan leve op til ønsket om at sikre et bedre fagligt udbytte for de ressourcetsvage elever og samtidig virke fremmende for øget inklusion. Vigtigheden i udfordringerne i undervisningen af disse målgrupper optager os også meget. Vi mener, at vi har en hel del erfaring og teoretisk og forskningsmæssig viden, der tilkendegiver, at der vil skulle helt andre og mere omfattende tiltag til, for at der kan være en realistisk tiltro til, at det foreliggende udkast kan ændre på de forelagte problematikker.

Hvad ved vi generelt om implementering af folkeskolelove og udviklingsønsker?

Helt generelt kan det i hvert fald konkluderes, at forslaget ikke bygger på de mere end 100 forskningsrapporter fra forsøgs- og udviklingsarbejder i folkeskolen gennem de seneste 30 år, jfr. Nielsen 2001. Der tænkes ikke mindst på folketingets store 7-punktsprogram fra 1980'erne, hvor der blev afsat 400 millioner til forsøgs- og udviklingsarbejde samt statens forsøg om folkeskolen år 2000.

I samtlige evalueringsrapporter konkluderes, at ændringer i folkeskolen er svært. Det hænger primært sammen med, at følgetiltagene til at opnå positive mærkbare ændringer ikke har sikret, at man har nået den enkelte lærer. Der er meget langt fra de politiske kompromisser på Christiansborg til den enkelte lærer ude i klasseværelset. Og når man ikke læreren – ja så når man slet ikke eleverne. Ja, man kan faktisk gøre det sværere for de svage elever, når man gennemfører strukturændringer, som ikke bliver tilstrækkeligt forstået og accepteret af de enkelte lærere.

Rapporterne konkluderer, at der er meget langt mellem de forskellige beslutningssystemer fra Christiansborg til den enkelte lærer i klasseværelset, og der er ingen sammenhæng mellem de forskellige niveauer fra Folketinget, over Undervisningsministeriet til kommunalbestyrelsen, skolebestyrelsen, skoleledelsen, lærerteamet – og til den enkelte lærer i klasseværelset.

En anderledes og mere varieret skoledag/understøttende undervisning

Forslaget lægger op til en anderledes og mere varieret skoledag. Det nye begreb ”understøttende undervisning” skal være med til at sikre dette. Den understøttende undervisning skal både være med til at løfte det faglige niveau, og det skal styrke elevernes læringsparathed, sociale kompetencer, alsidig udvikling, motivation og trivsel. Det er lærerens opgave at sikre sammenhæng i undervisningen og det faglige indhold i den understøttende undervisning, og lærerne skal således tage del i planlægning og tilrettelæggelse af den understøttende undervisning. Skolelederen skal sikre, at det sker.

Vi kan være bekymret for, at samarbejdet mellem lærere og fx pædagoger risikerer at komme til at hænge for lidt sammen – især for de svage elever.

Undervisning i folkeskolen kræver professionelle, der har tre hovedkompetencer:

Læreren kender sine elever grundigt, læreren er dygtig i sine undervisningsfag og læreren er dygtig til at undervise i sine undervisningsfag. Folkeskolen bygger på dette grundlag.

Det er ikke efter vores mening muligt at udskille vigtige undervisningsopgaver til andre faggrupper, der ikke har disse kompetencer, fx opgaver i forbindelse med trivsel, alsidig udvikling og ro i klassen. Det hele må hænge sammen. Hvis det ikke er tilfældet, er der jo en uddannelsesopgave for de involverede lærere – og ledere.

Mere holddannelse/den fleksible skole

Forøget mulighed for holddannelse præsenteres også som et vigtigt led i forslaget. Det hviler bestemt heller ikke på nyere forskningsmæssig viden i forhold til, hvad der skal til for at undervise såvel svage elever som elever med behov for klare rammer og struktur – tværtimod. Der er megen norsk og dansk forskning fra de seneste år, der tydeligt konkluderer, at der er mere problemadfærd i skoler, der betjener sig meget af skiftende grupperinger af eleverne. Det samme gælder stor anvendelse af individualiseret undervisning. Forklaringen er jo ret indlysende, da de elever, der udgør den primære målgruppe for lovforslaget jo netop er elever, der har brug for trygge rammer, stor forudsigelighed, få lærerrelationer, få kammeratrelationer. De har svært ved at klare skift i de vantestrukturer, og de skal forberedes grundigt.

Disse forhold er blevet godt og grundigt belyst i en omfattende rapport fra SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd fra 2013. Her konkluderes det, at elever fra ressourcestærke hjem sagtens kan klare sig med mere løse faglige rammer, men at det bestemt ikke gælder for elever fra ressourcetsvage hjem.

Det konkluderes heldigvis også, at såvel elever fra ressourcetsvage hjem som elever fra ressourcestærke hjem alle profiterer af, at læreren bruger relativt megen tid til fælles opgaveløsning i klassen, og at læreren lægger lige megen vægt på faglige som sociale og trivselsmæssige mål for undervisningen.

Vi kan være bekymret for, at lovforslaget fortsætter den helt uhensigtsmæssige tendens i forhold til udvikling af den såkaldt fleksible skole. Det kan de 80 % sagtens leve med, for de trækker bare på deres hjemlige baggrund. Men de resterende elever – som jo står centralt i lovforslaget - har ikke nok at trække på, så de vil i givet fald få yderligere problemer. Det er ikke nok at skrive, at skolelederen har ansvaret for at sikre, at dette skrækscenarie ikke kommer til at finde sted.

Hvilke tiltag vil være nødvendige for en kvalificeret udvikling af folkeskolen?

Det er vores vurdering, at de fremlagte følgetiltag er helt utilstrækkelige til at kunne tro på en konstruktiv udvikling af folkeskolen til gavn for de svageste elever.

Alle undersøgelser siger samstemmende, at læreren er den vigtigste enkeltfaktor for kvaliteten af undervisning i folkeskolen. Hvis ikke man når læreren, er det skønne spildte kræfter – i bedste fald.

Læreruddannelsen

Hvordan når man så læreren? Ja, der kan man jo også gå til forskningen, der klart siger, at det allervigtigste element er at sikre en tilstrækkelig grunduddannelse, der sikrer, at læreren kan leve op til nutidens udfordringer i folkeskolen. Der kan vist ikke være stor faglig uenighed om, at det må indebære en længere og forkningsbaseret læreruddannelse på fem år, som vi bl.a. kender det fra Finland. Det læreren får ind på rygmarven i sin grunduddannelse har en tendens til at være meget svær at ændre senere i forløbet – i særlig grad, hvis der ikke satses helhjertet herpå.

Det er ikke nok at lave en såkaldt ny læreruddannelse, hvor man bare flytter lidt rundt på de i forvejen sparsomme timer. Der skal som i Finland satses helt anderledes og fundamentalt på at skabe forbindelse mellem teori og praksis under uddannelsen og sikre de kommende lærere reel praksiskompetence, før de kommer ud i skolen. Samtidig vil det give folkeskolen et meget stort løft, hvis læreruddannelsen blev så attraktiv, at det tiltrækker de allerbedste ansøgere.

Skoleledelsens kompetencer/skolen som fagligt udviklingsmiljø

Det næste vigtige element, der kan medvirke til at sikre, at lovgivningsmæssige krav implementeres hensigtsmæssigt, hænger sammen med det arbejdsmiljø på skolen, som læreren befinder sig i. Den nødvendige og kontinuerlige kompetenceudvikling for lærere skal ske på skolen. Skolelederens kompetencer til at skabe et konstruktivt og udviklende arbejdsmiljø skaber engagerede lærere. Det er skolelederens opgave at skabe dette udviklingsmiljø og sikre, at det rummer den regelmæssige faglige og personlige sparring af de enkelte lærere og de enkelte lærerteam. Sparringen skal ske fra skoleledelsen selv, fra faglige ressourcepersoner på skolen samt fra PPR.

Der er desværre ingen regler for, hvilke faglige ressourcepersoner, skolen skal råde over. Det samme gælder for bistanden fra PPR, der netop er blevet kritiseret for at være for lidt pædagogisk og didaktisk kompetent.

Ud over lærerens grunduddannelse er der ingen enkeltfaktor, der vil kunne være mere betydningsfuld, end hvis det kan lykkes at sikre, at samtlige folkeskoler ledes af højt kompetente skoleledere. Det kunne være oplysende at få foretaget en undersøgelse af, hvordan de enkelte skoleledere anvender deres ledelsestid. Det vil især være vigtigt at finde ud af, hvor megen tid, der går til faglig og pædagogisk sparring og vejledning af enkeltlærere og lærerteam – herunder deltagelse i klassen. Resultatet af en sådan undersøgelse vil kunne give et billede af, hvor stor en uddannelsesopgave, der er tale om for at kvalificere landets skoleledere til at lede skolen på en måde, som det forventes i såvel den nuværende folkeskolelov som i lovforslagets beskrivelse.

Generel kompetenceudvikling til alle lærere, bl.a. i forhold til inklusion

Endelig er der selvfølgelig brug for mere generel kompetenceudvikling af alle lærere. Det er ikke nok at sikre, at de inden 2020 når op på liniefagsniveau.

Stort set samtlige undersøgelser viser, at lærerne ikke føler sig kompetente til arbejdet med øget inklusion. Der er ingen anden vej end at indgå i tæt dialog med lærerne om, hvorledes dette kan sikres.

Mærkbar udvikling af folkeskolen til gavn for de svageste elever kræver betydelige investeringer på disse tre områder. Det kan ikke kun overlades til den enkelte skoleleder og den enkelte kommunalbestyrelse. Der er ingen billige og nemme smutveje til holdbar udvikling af folkeskolen, så det bliver betydningsfuldt for de svageste elever i skolen. Netop den målgruppe, der er med til at motivere nødvendigheden af en anderledes og mere varieret skoledag.

Bjarne Nielsen
Formand for Pædagogiske Psykologers Forening

Referencer:

Nielsen, Bjarne. 2001. *Reformer i folkeskolen gennem de seneste 25 år. Hvorfor er det så vanskeligt at gennemføre faglig udvikling i folkeskolen i overensstemmelse med de vedtagne lovændringer?* Forlaget Skolepsykologi. Rød serie.

SFI Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 2013. *Lærere, Undervisning og Elevpræstationer i Folkeskolen.*